

Oproep voor advocaten in Rijnvaartzaken

B.C. de Savornin Lohman

plaatsvervangend lid Kamer van Beroep voor de Rijnvaart

Normaal houdt de Kamer zitting in de vestigingsplaats van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart te Straatsburg, maar de door de CCR ingestelde procedureregeling¹ maakt het de Kamer mogelijk daar zitting te houden waar zij zulks nuttig acht (art. 11). Zo werden in het recente verleden zaken behandeld in Bazel en in Parijs. Thans is Nederland aan de beurt.

KAMER VAN BEROEP

De Kamer van Beroep is een internationaal-rechterlijk college dat in Rijnvaartzaken recht doet in laatste en hoogste instantie. Van het bestaan van dit Rijnvaarthof zijn de specialisten op dit terrein uiteraard op de hoogte, maar aannemelijk is dat bij degenen die wat minder vertrouwd zijn met de materie de bijzondere kanten aan het procederen in Rijnvaartzaken wat in de vergetelheid zijn geraakt. Zo valt het op dat al gedurende enige jaren haast geen Nederlands beroep in Straatsburg is behandeld. Misschien dat daarin verandering kan komen. Daartoe ga ik hierna wat nader in op de specifieke beroepsangang.

AKTE VAN MANNHEIM

Reeds sinds de Herziene Rijnvaartakte (Akte van Mannheim) van 17 oktober 1868² bestaat de mogelijkheid Rijnvaartzaken in hoogste instantie voor te leggen aan een Rijnvaartcollege dat bij uitstek geëquipeerd is voor de berechting van dergelijke zaken. Berustte die competentie aanvankelijk nog bij de CCR zelf, sedert 1963³ is daartoe een afzonderlijk rechterlijk college aangewezen, de al genoemde Kamer van Beroep van de CCR.

In juni 2006 zal de Kamer van Beroep van de Centrale Commissie voor de Rijnvaart (CCR) zitting houden in Nederland. Door de Nederlandse advocatuur wordt volgens De Savornin Lohman weinig gebruikgemaakt van de beroepsmogelijkheid bij de CCR in Straatsburg. Hij zet in het kort de procesgang uiteen voor strafzaken en burgerlijke zaken betreffende conflicten op de Rijn in de hoop duidelijkheid te creëren, zodat een beroep op de Kamer van Beroep overwogen kan, en vooral, zal worden.

Deze Kamer van Beroep is samengesteld uit twee rechters uit elke verdragsstaat, thans Zwitserland, Frankrijk, Duitsland, België en Nederland. De Kamer wordt sinds vorig jaar voor een termijn van drie jaren voorgezeten door de Nederlandse rechter mr. W.E. Haak.

RIJNVAARTGERECHTEN

Absolute competentie

In de Akte van Mannheim is bepaald (art. 33) dat aan of in de nabijheid van de conventionele Rijn⁴ rechtbanken worden ingesteld, die bevoegd zijn te oordelen (art. 34) in strafzaken over alle overtredingen van de voorschriften betreffende de scheepvaart en de waterpolitie, en in burgerlijke zaken – na ‘summiere behandeling’ – in geschillen betreffende onder meer de betaling van haven- en kadegelden alsmede de schade, ‘veroorzaakt door schippers en houtvlotter gedurende de reis of bij het aanleggen’.⁵ Tot die geschillen behoren tevens (art. 34bis)-zaken waarin ‘partijen door een pri-

vaatrechtelijke overeenkomst zijn gebonden’. Maar van die geschillen zijn weer uitgezonderd de op een overeenkomst gebaseerde rechtsvorderingen tegen een vaartuig ter zake van schade door dat vaartuig veroorzaakt aan opvarenden of goederen aan boord. In de praktijk betreft het gros van de Rijnvaartzaken aanvragen.

Relatieve competentie

Welke gerechten relatief bevoegd zijn volgt uit de aanwijzingen bij de wet van 16 juli 1869 (Stb. 139), gewijzigd bij wet van 19 maart 1913 (Stb. 139). Daaruit blijkt niet meer dan dat aangewezen zijn de kantongerechten en de arrondissementsrechtbanken (tegenwoordig de rechtbanken) die ‘binnen de gewone grenzen hunner bevoegdheid’ kennisnemen van de in art. 34 bedoelde zaken. We mogen aannemen dat ook de in art. 34bis bedoelde zaken daartoe behoren.

Ingevolge art. 35 is in strafzaken de Rijnvaartrechtbank bevoegd binnen wier arrondisse-

ment de overtreding is begaan en in burgerlijke zaken de rechtbank in wier gebied de betaling had moeten geschieden of de schade is veroorzaakt. Dat komt er op neer dat, aangezien de conventionele Rijn stroomafwaarts loopt van het arrondissement Arnhem via Dordrecht tot Rotterdam, de rechtbanken in die arrondissementen in voorkomend geval Rijnvaartgerechten in de zin van de Akte van Mannheim zijn.

DE BEROEPSGANG

Indien hoger beroep wordt overwogen van een uitspraak van een Nederlands Rijnvaartgerecht – hetzij in een civiele zaak dan wel in een strafzaak (in hoofdzaak ter zake van overtredingen van het Rijnvaartpolitierglement) – komt de naar internationale maatstaven unieke keuze-mogelijkheid voor procespartijen in beeld (art. 37). Die keuze houdt in dat de procespartij zelf kan bepalen of zij het hoger beroep instelt bij het gerechtshof in eigen land dan wel bij de Kamer van Beroep in Straatsburg. Die keuze moet bij het instellen van beroep worden gemaakt en is onomkeerbaar.

Er is een beroepdrempel, maar deze is zo laag dat er eigenlijk niet van een drempel kan worden gesproken. De ondergrens ligt bij een financieel belang van 20 zogeheten bijzondere trekkingsrechten, Special Drawing Rights (SDRs) op het IMF (art. 37 jo. 32). De tegenwaarde van dergelijke trekkingsrechten ligt niet vast want deze hangt samen met het gemiddelde van een aantal belangrijke valuta. In voorkomend geval moet deze dus worden uitgerekend. Er zijn verschillende wegen om hierover meer te weten te komen (onder andere in de Publicatiebladen van de EU). Een toegankelijke weg is die via www.ez.nl, waaruit is af te leiden dat op 1 januari 2002 de tegenwaarde van 200.000 SDR een bedrag van € 249.681 beliep⁶, oftewel circa 1,25 euro per SDR. Dat betekent dat de drempel ligt bij circa € 25 per geval.

Het gevolg is dat in sommige gevallen wegens de laagdrempeligheid van de beroepsgrens in Rijnvaartzaken (waarbij in strafzaken de op de overtreding gestelde strafbedreiging bepalend is) hoger beroep niet mogelijk is op de Nederlandse rechter, terwijl dit wel kan worden ingesteld bij de Kamer van Beroep in Straatsburg.

VOOR- EN NADELEN

Het doorlopen van de beroepsprocedure bij het Rijnvaarthof heeft voor- en nadelen. Dat kan per partij verschillend liggen zodat ieder zelf moet uitmaken in hoeverre hij bij deze procesgang baat heeft. In dit korte bestek moet ik me beperken tot een paar grote lijnen. Voor de details verwijs ik naar de art. 37 e.v. van de Akte en naar de al genoemde procedureregels.

Het procesrecht wordt beheerst door de nationale regels, voorzover daarvan althans in de Akte niet wordt afgeweken. Zo'n afwijking is de beroepstermijn. Deze belooft in straf- én in civiele zaken (let op!) 30 dagen na de betekening van de uitspraak in eerste aanleg. Het beroep dient aangebracht te worden bij het gerecht dat de bestreden uitspraak wees met daarbij de aankondiging dat de appelland heeft gekozen voor beroep bij de Kamer van Beroep. Komt ook de ander in beroep maar zonder te kiezen voor 'Straatsburg' dan krijgt het proces daar zijn vervolg waar de zaak het eerst werd aangebracht (art. 37bis).

Met de keuze voor Straatsburg kiest de procespartij voor een zo eenvoudig en zo snel mogelijke procedure (art. 36), die beperkt blijft tot slechts twee instanties. De wisseling van memories is aan korte termijnen gebonden, telkens 30 dagen. Aan die termijn wordt in beginsel strak de hand gehouden. In het algemeen wordt de zaak tot slot mondeling toegelicht, hetgeen eveneens mag geschieden in de landstaal van de procespartij (Nederlands is een van de officiële verdragstalen). De wachttijden voor de pleidooien en de uitspraak zijn

niet lang. Het Rijnvaarthof komt drie- of viermaal per jaar bijeen en krijgt de laatste tijd minder zaken te behandelen dan voorheen. De wachttijd ligt dan ook eerder aan de kant van het Hof dan van de procespartij. Het geschil kan daarom relatief snel tot een eind zijn gebracht. Het eindoordeel van de Kamer van Beroep ten slotte kan in alle Rijnsoeverstaten worden ten uitvoer gelegd overeenkomstig de regels van dat land.

WAAR BLIJVEN DE NEDERLANDSE ZAKEN?

De laatste paar jaar behandelt de Kamer voor het merendeel Duitse zaken en een enkele Franse zaak. Dat zich maar zelden een Nederlandse procespartij meldt, is niet geheel onbegrijpelijk: Straatsburg ligt ver weg, de materie is niet erg bekend en ook niet erg toegankelijk. Bovendien doen zich – gelukkig – steeds minder ongevallen op het water voor, zeker op het relatief korte vaargebied in Nederland. Maar voor de zaken die er zijn, kan Straatsburg een reëel alternatief zijn; zoals al gezegd, aan de voertaal hoeft het niet te liggen, terwijl aan de kostenkant mag meewegen dat deze beperkt zijn (art. 39) en dat een snelle procedure bovendien kostenbesparend kan zijn. Verder wordt thans gewerkt aan verbetering van de toegankelijkheid van de regelgeving alsook aan de elektronische beschikbaarheid van de jurisprudentie van de Kamer, zodat daarin gelegen beletselen op zeker moment tot het verleden kunnen behoren.

VINDPLAATSEN

Tot slot verwijs ik voor alle details omtrent de rechtsgang naar het boekje 'Procederen in Rijnvaartzaken' van mr. W.E. Haak⁷, uitgekomen in de reeks Teksten Vervoerrecht. Voor de exacte tekst van de toepasselijke regelgeving verwijs ik naar de hiervoor genoemde vindplaatsen, terwijl Schuurmans en Jordens nr. 197-I ook veel (maar niet alles) bevat. Uiteraard is tevens nadere informatie te verkrijgen bij de CCR en de Kamer van Beroep in Straatsburg, waarvan het adres is: Chambre des Appels de la Commission Centrale pour la Navigation du Rhin, Palais du Rhin, 2 Place de la République, 67082 Strasbourg Cedex, France, tel. 0033-388522010; elektronisch te bereiken via www.ccr-zkr.org en ccnr@wanadoo.fr. ●

1 *Trb.* 1970, 69.

2 Goedgekeurd bij de wet van 4 april 1869, *Stb.* 37.

3 Overeenkomst van Straatsburg, *Trb.* 1964, 83.

4 Dat wil zeggen de Rijn met inbegrip van de Waal tot Gorcum en de Lek tot Krimpen.

5 Terzijde, vorderingen die in verband staan met schade door het belemmeren van jaagpaden en het gebruik van trekpaarden bieden ook nog steeds competentie.

6 *Nieuwsbrief* 23.

7 Helaas uitverkocht.